

Salgın Dönemi ve Sonrası Eğitim-Öğretim Sürecine İlişkin Görüşler

Opinions on the Education Process During and Post the Epidemic Period

Vicdan Altınok

Yazar Bilgileri

Vicdan Altınok
Doç. Dr., Gazi Üniversitesi,
Eğitim Bilimleri,
valtınok@gazi.edu.tr

ÖZ

Araştırmanın amacı, salgın sürecinde eğitimin doğru bir şekilde yapılması ve düzenlemesi için var olan çevrim içi öğretim çalışmalarını değerlendirerek beklentilere ne kadar cevap verebildiği ve daha neler yapılması gerektiğine dair bir perspektif oluşturarak bu süreçte yeni eğitim-öğretim uygulamalarının daha etkin ve başarılı hâle getirilmesine katkı sağlamaktır. Bu sürecin işleyişinde karşılaşılan olumsuzluklar ve eksiklikler tespit edilerek bu sürecin başarılı olması ve sonraki süreçte daha etkin hâle getirilmesi gerekmektedir. Bu düşünce ile araştırma, bir yıldan fazla uzaktan eğitim alan Gazi Üniversitesi'nin Gazi Eğitim Fakültesi'ndeki Türkçe, Fen, Matematik, İngilizce ve Resim Eğitimi bölümlerinde okuyan toplam 45 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma nitel araştırma yöntemi ile yarı yapılandırılmış 6 soruluk görüşme formu ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının alan dersleri ile öğretmenlik meslek derslerine ait program çakışmalarının olduğu, sınavlara ilişkin problem yaşandığı, sunumların anlaşılabilirlik düzeyinin düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca, sistemin pratik kullanıma sahip olmaması, ilgili kişilerin teknolojiyi kullanımındaki yetersizlikleri ve öğrencilerin derse katılımları ile ilgili problemler tespit edilmiştir. Derse hazırlıktaki yetersizlikler ve verilen bilgi kalitesinin istenilen düzeyde olmadığı da belirlenmiştir. Bu olumsuzlukları avantaja dönüştürebilmek için program yazılımcıları, öğretmen ve öğrencilerin eksikliklerini tamamlamalılar.

Makale Bilgileri

Anahtar Kelimeler

Salgın
Eğitim
Öğretim
Süreç

Keywords

Epidemic
Education
Teaching
Process

Makale Geçmişi

Geliş: 15.04.2021
Düzeltilme: 10.08.2021
Kabul: 15.09.2021

ABSTRACT

The aim of the research is to contribute to making new education-teaching practices more effective and successful in this process by evaluating the existing online teaching studies for the correct structuring and regulation of education during the epidemic process, and creating a perspective on how much it can meet the expectations and what more needs to be done. The negativities and deficiencies encountered in the functioning of this process should be identified and this process should be successful and it should be made more effective in the next process. With this in mind, the research was carried out with a total of 45 teacher candidates in the Turkish, Science, Mathematics, English, and Arts Education departments of Gazi University, Faculty of Gazi Education, who received distance education for more than one year. The research was carried out with qualitative research method and semi-structured 6-question interview form. As a result of the research, it was seen that the pre-service teachers had program conflicts between the field courses and the teaching profession courses, there were problems with the exams, and the level of clarity of the presentations was low. In addition, problems related have to the lack of practical use of the system, the inadequacy of the relevant people in using technology and the participation of the students in the course were determined. It was determined that the inadequacies in preparation for the lesson and the quality of the information provided were not at the desired level. In order to turn these negativities into advantages, program developers should complete the deficiencies of teachers and students.

Makale Türü

Araştırma

Önerilen Atıf

Altınok, V. (2021). Salgın dönemi ve sonrası eğitim-öğretim sürecine ilişkin görüşler. *TEBD*, 19(2), 707-732. <https://doi.org/10.37217/tebd.916238>

Giriş

Günümüzde dünyayı etkisi altına bu salgının yayılma hızı ve yüksek ölüm oranları endişe ve panik oluşturmuştur. Bu süreçte doğal olarak insanların ruh sağlıkları, düşünceleri, duyguları, davranışları ve başkalarıyla etkileşimlerini yönetme yetenekleri olumsuz yönde etkilenmiştir. Bu nedenle, ülkeler önleyici unsurlara odaklanıp riskleri azaltarak bu problemleri azaltacak alternatifler oluşturmak durumunda kalmıştır. Salgının sonuçları göz önünde bulundurulduğunda ülkeler ekonomi, sağlık, eğitim ve sosyal alanlara yönelik olarak planlamalar yapmak zorundadırlar. Özellikle ülkelerin modern yaşamın sorunlarını gidermek için gerekli olan alan ve ortamlarda ihtiyaç duyulan değişimleri yapmaları gerekmektedir.

Dünyanın üzerinde önemli bir etki oluşturan salgın tüm ülkelerde eğitim, ekonomi, yaşam tarzı, kişisel ilişkiler gibi konularda değişimi zorunlu hâle getirdi. Buna benzer salgın olaylarının toplumlarda geçmişte de yaşandığı görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre salgın, "yeni bir hastalığın dünya çapında yayılması" olarak tanımlanmaktadır (World Health Organization [WHO], 2020). Yani bulaşıcı bir hastalığın aniden ortaya çıkarak bir ülkede, bir bölgede veya tüm dünyada süratle yayılarak çok sayıda insanın hastalanmasıdır.

Ülkeler başta ekonomi olmak üzere birçok alanda olumsuz yönde etkilenmiştir. Bu alanlardan biri de eğitimidir. Eğitim toplumsal yapının temel unsurlarından biridir. Çünkü eğitim toplumlari güçlü ve sağlıklı olarak ayakta tutabilecek en önemli faktördür. Eğitimli insan gücü olmadan ülkelerin çeşitli alanlarda kendilerini geliştirebilmesi, 21. yüzyılda insanlığın ihtiyaçlarını karşılayacak yeni projeler oluşturarak insanlığın iş yükünü azaltacak buluşlara imza atabilmesi; yeni teknoloji üretme, tarımda kaliteli üretim ve sağlık hizmeti sunmaları ile mümkün olacaktır. Bu yüzden tüm ülkelerin bu salgın sürecinde varlıklarını sürdürebilmek için yeni düzenlemelere ve değişimlere ihtiyaçları olduğu görülmektedir. Geçmişte yaşanmış salgın hastalıkların tedavilerinin kısa sürede bulunmadığı seneler sürdüğü bilinmektedir. Bu salgının da nasıl bir boyut kazanacağı, tedavisine ilişkin ne zaman kesin bir sonuç alınacağı bilinmemektedir. Tüm bu belirsizlikler ülkelerin birtakım önlemler olarak eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesinde yeni bir yapılanmaya veya uygulamaya yönelmelerini zorunlu hâle getirmiştir. Günümüzde sosyal gelişimin en önemli göstergesi eğitim bilgisi ve öğretim yöntemleridir (Collins, Glover, Myers ve Watson, 2016). Bu göstergelerin farkında olan toplumların salgın sürecinde web tabanlı dijital ortamlara yönelme eğiliminde oldukları görülmektedir.

Ülkeler salgının yayılmasını önlemek için sosyal mesafe, karantina uygulamaları, seyahat ve eğitim kısıtlamaları gibi önlemler almaya çalışmışlardır (Bourouiba, 2020). Bunun içinde salgının yayılmaması için insanların evde kalması, eğitim kurumlarındaki faaliyetlerinin uzaktan öğretim yoluyla yapılmasına gidilmesi ve buna bağlı olarak okul ve üniversitelerin kapatılması birçok öğrenciyi etkilemiştir (Zhong, 2020). Salgın sürecinde 188'den fazla ülkede okula gitmeyen öğrenci

nüfusunun toplam küresel öğrenci nüfusunun %91'ine karşılık geldiği görülmüştür (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2020). Fiziksel ve ekonomik koşulların yetersizliği salgın döneminde uzaktan eğitime geçişi zorunlu kılmıştır (Alcoforado, 2020). Uzaktan eğitimin, olumsuz yönleri bulunsa da eğitimin sürdürülebilirliğini sağlama açısından faydası olduğu kabul edilmektedir (Akinbadewa ve Sofowora, 2020; Seage ve Türegün, 2020). Öğrenci ve öğretmen farklı yerlerde olmakla birlikte yöntemler, program ve zaman unsuru (Albalawi, 2018; Thompson ve McDowell, 2019), eğitim maliyetlerini düşürmesi (Al-Husban, 2020; Baggaley, 2008; Hall ve Knox, 2009; Harrison ve Lee, 2018) ve hayat boyu öğrenmeyi sağlaması (Alharthi, 2020; Serhan, 2019) açısından olumlu yönleri bulunmaktadır. Bununla birlikte yazılım, donanım vb. altyapı eksiklikleri, ekonomik unsurlar, teknik personel sorunu, bilgi teknolojilerinden yararlanma düzeylerine ilişkin kişisel ve bölgesel farklılıklar, uzaktan eğitime yönelik olumsuzluklar olarak görülmektedir. Tüm bunların yanı sıra öğrencilerin sosyal öğrenme ve okul ortamında yaparak yaşayarak öğrenme şansları da büyük ölçüde ortadan kalkacaktır. Dünyanın çeşitli yerlerinde bu sürece ilişkin her geçen gün artarak devam eden çalışmaların yapıldığı görülmektedir (Basılaia ve Kvavadze, 2020; Sahu, 2020; Sintema, 2020). Bu alandaki çalışmalardan biri Arora ve Srinivasan (2020) tarafından Hindistan'ın Ghaziabad bölgesinde 341 öğretmenle gerçekleştirilmiş, uzaktan eğitimin benimsenme oranı, yararları ve zorlukları incelenmiştir. Araştırma sonucunda bazı öğretmenlerin uzaktan eğitim konusunda olumlu görüşlere sahip olduğu ancak ağ sorunları, eğitim ve farkındalık gibi sorunlara vurgu yaptığı görülmüştür. Diğer bir çalışmada, üniversite öğrencilerinin salgın sırasında uzaktan eğitime bakış açıları, tutumları ve hazır olma durumları araştırılmıştır (Lall ve Singh, 2020). Ortaya çıkan sonuçlar, öğrencilerin esnek öğrenme olanakları nedeniyle uzaktan eğitime karşı olumlu bir tutuma sahip olduğunu göstermiştir.

Akademik çalışmalara göre öğrencilerin canlı dersleri benimsemelerine karşın içinde buldukları ortamın mevcut koşulları hakkında yeterince farkındalık oluşturamamaları en önemli problemlerden biridir (Arora ve Srinivasan, 2020). Öğrencilerin canlı derslere katılma konusunda öz disiplin geliştirme hususunda yeterince bilinçli olmaması, motivasyon ve sözel ifade eksikliği yaşayan öğrencilerin ders ortamından uzaklaşmalarına neden olmaktadır. Yüz yüze eğitimde bile motivasyon hususunda birtakım çabalar sarf edilmesine rağmen sorun yaşayan öğrencilerin bu süreçte de derslere motive olmalarının oldukça güç olduğu görülmektedir (Mishra, Gupta ve Shree, 2020).

Bu doğrultuda eğitim alanındaki değişimin öğrenci, öğretmen ve veliler üzerinde etkili olup yeni düzenin sağlayacağı katkı ve kalitesine karşı güven oluşturabilmesi için beklentilere cevap veriyor olması gerekir. Araştırma, internet üzerinden yürütülmeye çalışılan uzaktan eğitimin artı ve eksi yönlerini net bir şekilde ortaya çıkarma ve sürece yönelik beklentilerin neler olduğunu ortaya koyma ve düzenleme-gelişim için göz önünde bulundurulması gerekenler hakkında bir fikir vermesi

açısından önem taşımaktadır. Küresel salgın sürecinde eğitim alanında yaşananlar, eğitim ve öğretimin uygulanma aşamalarındaki dijital bağlamdaki değişiminden hareketle araştırmada, eğitimin doğru bir şekilde yapılanması ve düzenlenmesi için var olan uzaktan öğretim çalışmalarını değerlendirerek beklentilere ne kadar cevap verebildiğini ve daha neler yapılabileceğine ilişkin bir perspektif oluşturulmaya çalışılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Türkiye’de salgına ilişkin açıklama 11 Mart 2019 tarihinde yapılmıştır. Farklı alanlarda eğitim alan fakülte öğretmen adaylarının, eğitim kurumları üzerindeki salgın sürecinin etkisine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji (olgu bilim, görüngü bilim) yöntemi kullanılmıştır. Olgu, evrende yer alan doğrudan ya da dolaylı olarak gözlenebilen nesne, durum ve olayların ifade edilmesidir. Nitel araştırmalar, katılımcıların bakış açılarını ve anlam dünyalarını, duygu ve düşüncelerini ortaya çıkarmayı amaçlar (Christensen, Johnson ve Turner, 2015). Olgu bilim, yaşanmış deneyimi değerlendirmeye odaklanan bir yöntemdir. Araştırmaya katılan öğretmen adayları ile görüşme, Gazi UZEM (Uzaktan Eğitim) sistemi üzerinden günde ortalama 30 dakika ayrılarak 22 günde tamamlanmıştır. Bu araştırmanın yöntemi, bireylerin deneyimlerini tanımlamak ve yorumlamak için bireylerden deneyimlerini ödünç almaktadır (Miller, 2002). Olgu bilim, bireylerin yaşamış olduğu deneyimler üzerinde durarak bu deneyimlerin kişiler için ne anlama geldiğine odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Ülkede yaşanan salgın olayının eğitimde ortaya çıkardığı sonuçlarını ortaya koyabilmek için fenomenoloji deseni kullanılmıştır.

Etik Kurul Beyanı

Araştırma, Gazi Üniversitesi Ölçme Değerlendirme Etik Alt Çalışma Grubu Kurulu tarafından 14.07.2020 tarih ve 07 sayılı toplantısı ile oy birliği ile kabul edilmiştir. Ayrıca olgu sunumlarına ait bilgilendirilmiş gönüllü olur/onam formu katılımcılara imzalatılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu, daha geçerli ve doğru veri toplayabilmek için Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi’nin farklı bölümlerindeki öğretmen adaylarından oluşmaktadır. Araştırmada seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçsal örnekleme kullanılmıştır. Amaçsal örnekleme derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla çalışmanın amacı bağlamında bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2015). Amaçsal örneklemede maksimum çeşitlilik yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada bu örnekleme mümkün olduğunca farklı bölümlerde eğitim alan öğretmen adaylarının uzaktan öğretim sürecine ilişkin yaşadıkları deneyimlere ilişkin ortak görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Bu yöntem örneklemin problemle

ilgili olarak kendi içinde benzeşik farklı durumlardan oluşturulmasıdır. Bu örnekteki temel amaç farklı gruplardan ortak görüşleri ortaya çıkarmaktır. Araştırma; fen bilgisi (5), matematik (7), resim (13), Türkçe (9) ve İngilizce (11) eğitimi bölümlerindeki öğretmen adayları ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adayları 28'i kadın, 17'si erkek olmak üzere toplam 45 kişidir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu ile veri toplanmıştır. Görüşme formunda öğretmen adaylarının uzaktan öğretim sürecine ilişkin kullanılan program uygulamalarına ilişkin olumlu ve olumsuz görüşlerini belirtebilecekleri sorular hazırlanmıştır. Görüşmede kullanılacak sorular hazırlanırken araştırma konusuna ilişkin literatür çalışması yapılmış, konu hakkında çalışması olan üniversitede görevli iki eğitim uzmanı ve özelde görevli iki yazılım programcısının görüşleri alınarak "altı" adet soru oluşturulmuştur. Eğitim uzmanları soruların "öğrencilerin kendi düşüncelerini ortaya koyabilecekleri, basit cümleli sorular şeklinde düzenlenmesini, ders programlarına ilişkin görüşlerinin tespitine yönelik olmasını" belirtmişlerdir. Yazılım programcıları ise soruların "kullandıkları sisteme ilişkin görüşleri ile sistemde olması gerekenlere ilişkin beklentilerin tespitine katkı sağlaması gerektiğini" ifade etmişlerdir. Kısaca, uzmanların soruların içerikleri, sayısı ve soru örneklerine ilişkin öneri ve geribildirimleri dikkate alınarak, sorularda alt kavramlar belirlenerek soruların daha net ve anlaşılır olması sağlanmıştır. Görüşmede kullanılacak olan sorular açık uçlu, anlaşılması kolay, içerik odaklı, yönlendirme içermeyen, mantıksal sıra içinde olmasına yönelik ilkeler benimsenerek (Koçoğlu ve Egüz, 2019; Yıldırım ve Şimşek, 2016) şekillendirilmiştir. Düzenlenen sorular hakkında önce anlaşılabilirlik düzeyi ve sorulara ilişkin önerilerini almak üzere bazı öğretmen adayları ile [matematik (2), resim (3), İngilizce (1), Türkçe (2) eğitimi olmak üzere toplam 8 kişi] ön görüşme yapılmıştır. Görüşmeler sonucunda ön görüşme yapılan katılımcılar, soruların "kısa cevaplı, doğrudan isteneni verecek şekilde alt başlıkların oluşturulmasının" uygun olacağını belirtmişlerdir. Bu önerileri de dikkate alarak ilk hâli aşağıdaki gibi olan görüşme formu;

Görüşme Formu:

1. Pandemideki eğitim-öğretim sürecini değerlendiriniz?
2. Uzaktan öğretim öğrenme ve meslek becerisi için yeterli midir?
  - a) Evet ise neden?
  - b) Hayır ise neden?
3. Yüz yüze eğitim mi yoksa internet üzerinden yapılan eğitim mi sizi mutlu ediyor? Nedenleri nelerdir?

6. Daha sonrası için neler yapılabilir ?

Öneriler.....

Araştırma sürecinde devam eden salgın nedeniyle öğretmen adaylarına hazırlanmış olan sorular öğretim sistemi aracılığı ile e-posta yoluyla gönderilerek görüşlerini bildirmeleri istenmiştir.

Verilerin Analizi

Gazi Eğitim Fakültesi'ndeki öğretmen adaylarının görüşleri alınarak salgın sırasında uzaktan eğitim faaliyetlerine yönelik veriler toplanmıştır. Gönderilen soruların hangi amaçla hazırlandığı ve araştırmadan ne hedeflendiğini açıklayan bir metin eklenmiştir. Katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan elde edilen veriler eğitim aldıkları alanlara ilişkin harfler kullanılarak fen bilgisi (F1, F2, F3, ...), matematik (M1, M2, M3, ...), Türkçe (T1, T2, T3, ...), İngilizce (İ1, İ2, İ3, ...) ve resim (R1, R2, R3, ...) olarak kodlanmıştır.

Katılımcılar interaktif bir ortamda yarı yapılandırılmış görüşme formundaki soruları yazılı olarak cevaplamıştır. Araştırmada, elde edilen veriler nitel araştırma yöntemlerinde sıklıkla kullanılan içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi, teorik çıkarımlar yapmak için metinlerin sınıflandırılması verilerin standardize edilmesinde ve karşılaştırılmasında etkili olan bir yöntemdir (Cohen, Manion ve Morrison, 2007). Araştırmada elde edilen veriler ilk önce kavramsallaştırılarak verileri betimleyen temalar belirlenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). İçerik analizi, birtakım kurallar doğrultusunda kodlamalarla, bir metne ilişkin daha küçük içerik aşamaları ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak açıklanmaktadır (Büyüköztürk, 2012). Toplanan veriler analiz edilirken öncelikle, yazılan ifadeler incelenmiş ve çözümlenmeler yapılmıştır. Cevaplara ilişkin kodlar oluşturulmuştur. Sonra ilgili kodlar gruplandırılarak temalar ve alt temalar şekillendirilmiştir. Son olarak birbiriyle ilişkilendirilen temalar ve kodlar değerlendirilerek katılımcıların sorulara verdikleri benzer cevaplar bir bütün olarak belirlenmiştir. Sonuçlara ilişkin de uzman görüşü alınarak veri güvenilirliği sağlanmıştır. Araştırmaya ilişkin ana temalar ve alt temalar, uzmanların önerilerine dayalı olarak düzenlenmiştir. Temayı belirten katılımcı sayısı (frekans), bu katılımcıların yüzdesi ve benzer görüşler bir arada gruplandırılarak bulgular bölümündeki tablolarda sunulmuştur. Ayrıca, temaya ilişkin katılımcı görüşlerine de doğrudan yer verilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik:

Araştırmaya ait geçerliliği tespit etmek için uzman görüşlerinin yanı sıra amaca uygun veri toplanmasını sağlayabilmek için 8 öğretmen adayına sorular gönderilerek tepkileri değerlendirilmiştir. İç güvenirlik için öğretmen adaylarının görüşleri arasında tutarlık olup olmadığına bakılmıştır. Dış geçerlik ise elde edilen sonuçların benzer gruplara ya da ortamlara aktarılabilmesidir. Bunu sağlamak için de doğrudan alıntılar ve amaçlı örneklem metodu

kullanılmıştır. Büyüköztürk vd. (2015), nitel araştırmanın geçerliliğini artırmak için verilerin birden fazla kişi tarafından incelenmesi ve güvenilirlik için üye kontrolü yapılması gerektiğini önermektedir. Bu nedenle araştırmanın geçerliliğini sağlamak için veriler iki araştırmacı tarafından incelenmiştir. Daha sonra Miles ve Huberman (1994) tarafından sağlanan oranlar arası güvenilirlik kullanılmıştır. Eğitim uzmanının yaptığı düzenleme ile araştırmacının görüşleri karşılaştırılarak araştırmanın güvenilirliği tespit edilmiştir. Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülü kullanılarak [Güvenirlik Formülü: Görüş Birliği/ (Görüş Birliği+ Görüş Ayrılığı)x100] yapılan karşılaştırma sonucunda bu oran %89 olarak hesaplanmıştır (her birine ait değerler %48,5 ve %40,5). Bu değer %70'in üzerinde olmasından dolayı güvenilirdir.

Bulgular

Öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplara ilişkin oluşturulan alt kategorilerle ilgili sonuçları net bir şekilde ortaya koyabilmek için tablolar oluşturulmuştur.

Eğitim-Öğretim Sürecinde Değişen Öğretim Uygulamasının Aşağıdaki Değişkenler Açısından Tanımlanması

Araştırma grubundaki öğretmen adaylarının "Bu eğitim-öğretim döneminde değişen öğretim uygulaması sürecini nasıl tanımlarsınız?" sorusuna vermiş oldukları cevaplar aşağıdaki Tablo 1'de görülmektedir. Verilen cevaplarda avantaj olarak değerlendirilen kavramlar (A), dezavantaj olarak değerlendirilenler (D) olarak belirtilmiştir.

Tablo 1. Değişen Öğretim Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri

<i>Tema: Öğretim süreci faktörleri</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Zaman Faktörü		
(A) Ders süresi	24	53,3
(A) Ulaşım	18	40
(A) Çalışma süresi	3	6,6
Program Faktörü		
(D) Sınav	18	40
(D) Pratiklik yok	12	26,7
(D) Anlaşılabilirlik yok	10	22,2
(D) Çakışmalar	5	11,1
Öğretmen Faktörü		
(D) Nitelik	15	33,3
(D) Pasif	12	26,7
(D) Monoton	11	24,4
(D) Teknoloji kullanımı ve derse hazırlık	7	15,6
İletişim Faktörü		
(A) Görüş paylaşımı	26	24,4
(A) Soru sorma	11	57,8
(A) Katılım	8	17,8

Tablo 1’de öğretmen adaylarının değişen öğretim sürecini zaman ve iletişim açısından avantajlı bulurken program ve öğretmen faktörü açısından dezavantajlı olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Salgın beraberinde getirdiği bu yeni eğitim-öğretim uygulaması zaman kayıplarını ortadan kaldırması açısından önemli bir katkı sağladığı tüm katılımcılar tarafından vurgulanan bir nokta olmuştur. Özellikle de okula gitmek için harcanılan zamanın, uzun ve sıkıcı olan ders sürelerinin kısalması (%40 ve %53,3) gibi. Ayrıca bu yeni durumda ders süresince internet sorununun yaşanmadığı zaman rahatlıkla katılımın (%57,8) olması ve dersin kaçırılması durumunda da istenilen zaman diliminde takip edilebiliyor olması, öğretmen adaylarının olumlu baktıkları unsurlar olmuştur.

Tablo 1’de dikkat çeken diğer faktörler ise program ve öğretmendir. Farklı bölümlerde okuyan öğretmen adaylarının %11,1’i online ders programlarında nadir de olsa alan dersleri ile meslek derslerinde çakışmalar olduğu, bu çakışmaların genellikle alttan ders alan öğretmen adaylarının yaşadığı bir sorun olduğu görülmektedir. Üzerinde durdukları önemli bir konunun da sınavlar olduğu görülmektedir. Sınavlarda her öğretmen adayının dürüst olması noktasında kendi vicdanı ile baş başa kalması ve sınav sırasında internet kopmalarının olması bir problem olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca kullanılan yazılım programından kaynaklı birtakım problemlerin bulunması ve bunların giderilmesi için daha pratik (%26,7), anlaşılır (%22,2) hâle getirilmesinin gerektiğini böylece sistemden daha etkin yararlanılmasının söz konusu olacağını belirtmişlerdir.

Ekran üzerinden eğitim-öğretimi yürütmeye çalışan öğretmenlerin eksikliklerinin bulunmasının ister istemez birtakım sıkıntılara neden olduğu ayrıca konu içeriğinin etkin olmayan bir şekilde, tekdüze işlenmesinin bazı derslerde öğretimin kalitesini olumsuz yönde etkilediğini ifade etmişlerdir. Aşağıda verilen cevaplara ilişkin örnekler yer almaktadır.

F7: "Salgın döneminde internet üzerinden derslerin verilmeye başlanması ilk etapta okula gidip gelmek için harcanılan zaman kaybının olmaması, istediğim zaman dersi takip ederek hocamızla iletişim içinde olabilmek ve soru sorabilmek büyük kazanç. Fakat bazı derslerde yapılan sınavlarda suistimaller yapılabilmektedir. Bazı derslerimizde öğretmenlerimizin yeterli hazırlık yapmamasına bağlı olarak kısa süre içinde verilmesi gereken önemli kısımlar eksik kalabilmektedir."

R11: "Bir edebiyat, kimya veya tarih dersinin öğretilmesi sanal olarak bir müzik veya resim dersinden daha kolaydır. İnternet üzerinden gerçekleştirilen derslerde kayıt altına alınıp daha sonrasında izlenebilme özelliği olması da en olumlu özelliği diye düşünüyorum. Son olarak yüz yüze eğitim internet üzerinden gerçekleştirilen eğitime göre daha disiplinli olduğundan derslere katılım vs. açısından internet üzerinden gerçekleştirilen eğitimin esnek olmasından dolayı olumsuz olabileceğini düşünüyorum."

Yeni Bir Okul Anlayışı Olarak Uzaktan Öğretimin Değerlendirilmesi

Yeni süreçte yürütülmeye çalışılan eğitim-öğretim faaliyetlerinin öğretmen adaylarının beklentileri açısından ve sürecin başarısı için ne kadar yeterli olduğu, eksik kalan unsurların neler

olduğunu belirlemek üzere sorulmuş olan soruya verilen cevaplar yedi başlık altında değerlendirilmiştir.

Tablo 2. Uzaktan Öğretim Sürecine İlişkin Analiz

<i>Tema: Uzaktan Öğretimin Analizi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Öğrenme Süreci		
Uygulama	16	35,6
Bilgiye ulaşma	8	17,8
Teknolojiden yararlanma	6	13,3
Sürece aktif katılım	6	13,3
Dönüt alma	6	13,3
Kendi kendine öğrenme	2	4,4
Dil gelişimi	1	2,2
Öğretmen		
Farklı öğretim metotları kullanma	13	28,9
Süreci planlama ve düzenleme	12	26,7
Teknoloji kullanma becerisi	8	17,8
Bilgiye ulaşmada destek verme	5	11,1
Öğretmene ulaşılabilirlik	5	11,1
Rehberlik yapma	2	4,4
Plan-Program		
Canlı sınıf aktivitesi süresi	15	33,3
Slayt ağırlıklı öğretim	15	33,3
Ders içerikleri paylaşımı	8	17,8
Erişebilirlik-esneklik	4	8,9
İlgi çekici kaynak paylaşımı	3	6,6
İnternet-Materyal		
İnternet ağı sorunu	21	46,7
Uygun çevrim içi sistem	14	31,1
Gerekli materyal eksikliği	8	17,8
İlgi çekici öğrenim kayıtları	2	4,4
Değerlendirme		
Değerlendirme ve izleme yetersizliği	18	40
Ödev çalışmalarının miktarı ve değerlendirme kriterleri	17	37,8
Öz değerlendirme	8	17,8
Çevrim içi ve dışı değerlendirme	2	4,4
Yönetim (Web sayfası)		
Öğrenci sorunlarının giderilmesi	20	44,4
Öğretme-öğretim sürecinin düzenlenmesi ve planlanması	18	40
Ekip hâlinde çalışma	7	15,6

Tablo 2’de uzaktan öğretim olarak tanımlanan eğitim-öğretim sürecini, katılımcıların oldukça kapsamlı bir şekilde değerlendirdikleri görülmektedir. Öğrenme sürecine ilişkin en önemli sorunun uygulama etkinliklerinin sınırlılığı olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca iki öğretmen adayı kendi kendine öğrenme becerisine sahip olmayan ve kendini disipline edemeyenler için olumsuz bir süreç olduğunu belirtmiştir. Bir öğretmen adayı da dil gelişimini olumsuz yönde etkilediğini çünkü sözlü olarak kendini ifade etme fırsatının yeterli olmadığını söylemiştir.

Bu yeni okul anlayışının öğrenciye yönelik olarak sadece bilişsel boyutta katkı sağlarken sosyal, psikolojik, psiko-motor ve duygusal boyutlarda yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Bu çerçevede öğretmen adayları açısından (%35,5) çevrim içi öğrenme ve (%24,4) öğretmen sunumlarını

izlemeye yönelik bir aktiviteden ileri gidemediği görülmektedir. Süreçte bulunan öğretmenlerin ders aktivitesi içerisinde (%28,9) farklı öğretim metotlarını kullanamadıklarını ayrıca (%26,7) süreci planlama ve düzenlemede hazırlıklarının sınırlı olduğu ortaya konulmuştur. Tablo 2’de öğretmenlere yönelik analizde öğretmene ulaşma, teknoloji kullanma, rehberlik yapma ve bilgiye ulaşmada destek olma gibi unsurlar da az oranlarda da olsa katılımcılar tarafından genellikle yetersiz olarak değerlendirilmiştir. Bunların dışında planlanan canlı sınıf aktivitesine ait süreyi %33,3 oranında olumlu bulduklarını aynı oranda da sürenin slayt okumaya dayalı bir öğretim olarak yürütülmesinin derse olan ilgi, merak ve motivasyonlarını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

Bu yeni okulda internet ve bunun için gerekli olan materyallere sahip olmanın da önemli olduğunu vurgulayan katılımcıların en çok internet ağı sorunu yaşadıkları (%46,7), daha etkili ve öğretim alanlarına göre farklı yöntemleri kullanmaya imkan veren uygun bir çevrim içi sistemin (%31,1) olması gerektiği üzerinde durdukları görülmektedir. Ayrıca iki öğretmen adayı derslere yönelik ilgi çekici kayıtların olmasının öğrenci üzerinde olumlu etki oluşturacağını belirtmiştir.

Bu süreçte diğer bir önemli unsur ise objektif ve önceden belirlenmiş standartlar çerçevesinde değerlendirmelerin yapılamamasıdır. Bu noktada öğretmen adayları değerlendirme sürecinde %40 oranında uygulamaların ve bunların takibinin sınıf sayısının çok olduğu durumlarda sağlıklı bir biçimde yürütülmediğini düşündüklerini belirterek fazla ödev verilmesi ve bu ödevlerin değerlendirmelerinin neye göre yapıldığına dair kriterlerin belirtilmemesinin (%37,8) de olumsuz bir etki yarattığını ifade etmişlerdir. Bu soruya verilen cevaplardan bazıları aşağıdaki gibidir.

T8: “Bireysel bir eğitim içerisindeyiz ve her birey bu yeni eğitim şeklinde kendini olumsuz etkileyen unsurları en aza indirmeli, kendi kendine öğrenme becerisi geliştirmeli. Öğrenci olarak sürekli öğretmenlerimizle iletişim içinde olmak, öğretmenlerin bizlere rehber olmaları gerekmektedir. İnternet sorunları giderilerek değerlendirme için verilen ödev ve çalışmaların belli sınırlar içinde olmasına dikkat edilmelidir.”

M12: “Öğretmenlerin öğrencilerini takip etmesi ve verilen ödev, sunum, rapor gibi görevlerde geri dönüş sağlamaları gerekmektedir. Uzaktan eğitim sağlama yeterlikleri ve becerileri kısıtlı olan öğretmenler bu süreci tek başına etkili bir biçimde yürütmede güçlüklerle karşılaştı. Süreci planlama ve düzenleme gibi. Sınıfta yararlanılan materyallerin kullanılamaması, slayt üzerinden konuların verilmesi sayısal alanda öğrenme verimini etkilemektedir. Özellikle Web sayfasında zaman zaman yaşanan sorunların giderilmesi noktasında da program yönetiminden sorumlu olan grubun daha etkin olması gerekmektedir.”

Yüz Yüze Eğitimle İnternet Üzerinden Gerçekleştirilen Eğitimin Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Salgın öncesinde okullarda yürütülen eğitim-öğretim faaliyetleri ile salgın sonrası yeni okul anlayışı olarak öngörülen uzaktan öğretim faaliyetlerinin pozitif ve negatif yönlerinin ortaya çıkartılması amacı ile sorulan soruya verilen cevaplar çerçevesinde en çok artışı olanla en az artışı olan uygulamalar bu tabloda belirtilmiştir. Burada katılımcıların her birinin uygulamalara ilişkin birden

fazla pozitif ve negatif unsurlar yazmış olmasından dolayı toplam 45 olan frekans sayısı farklılık göstermektedir.

Tablo 3.Yüz Yüze ve İnternet Üzerinden Eğitime İlişkin Olumlu ve Olumsuz Yönler

<i>Yüz Yüze Eğitim</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>İnternet Üzerinden Eğitim</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Pozitif Yönleri</i>			<i>Pozitif Yönleri</i>		
Uygulamalara katılım	14	13,8	Zaman kazanma	30	28,6
İş birliği ve grup olma	12	11,8	Ev rahatlığı	26	24,8
Yüz yüze iletişim	11	10,8	Ekonomik katkı	18	17,1
Materyalden yararlanma	10	9,8	Derse katılımında tercih	16	15,2
Paylaşma, yardımlaşma	9	8,9	Fikir ve soru paylaşımı	15	14,3
Sınıf etkileşimi	8	7,8			
Anında dönüt	7	6,8			
Aktif katılım	7	6,8			
Sorumluluk alma	6	5,9			
Sürekli öğrenme	6	5,9			
Öğretim süresi	2	1,9			
Toplam	112	100	Toplam	105	100
<i>Negatif Yönleri</i>			<i>Negatif Yönleri</i>		
Öğretim ortamı	14	18,7	Öğretim sürecinde eşitsizlik	27	14,1
Farklı öğretmen tepkileri	13	17,3	Uygulama yetersizliği	27	14,1
Program düzensizliği	10	13,3	İnternet sorunları	26	13,5
Yönetim sorunları	9	12	Öğretim yöntemi sınırlılığı	19	9,9
Sınıf içi uyumsuzluklar	8	10,7	Dijital sorunlar	15	7,8
Yetersiz donanım	6	8	Uygulama sorunları	15	7,8
Kalite sorunu	5	6,7	Kaynak, materyal yetersizliği	14	7,3
Güvenlik sorunu	4	5,3	Kendini ifade etme yetersizliği	11	5,7
			Öğretmen hazırlık sorunu	11	5,7
			İnsani duygu, beceri eksikliği	9	4,7
			Öğrenme devamlılığı	8	4,2
			Kapsamlı öğrenme sorunu	6	3,1
			Yetersiz iletişim	4	2,1
Toplam	75	100	Toplam	139	100

Tablo 3'te salgın öncesi yürütülen yüz yüze eğitim-öğretim uygulamasının pozitif yönlerinin uzaktan öğretim uygulamasından daha fazla olduğu görülmektedir. Özellikle yüz yüze öğretimin ortaya çıkardığı samimi ve paylaşımcı ortamın öğretmen adayları üzerindeki olumlu etkisi öğretim sürecindeki başarıyı ve öğrenme düzeyini artırmaktadır. Uzaktan öğretim öğretmen adaylarına ev rahatlığını sağlaması ve yol, yurt, beslenme, kırtasiye gibi masrafları ortadan kaldırmış olması yani ekonomik anlamda bir katkı sağlamış olması, zaman kaybını önlemesi (%28,6) açısından artılara sahip olarak görülmektedir. Negatif yönler açısından ise en fazla olumsuzluk uzaktan öğretim sürecindedir. Katılımcılara ait görüşlere göre %14 oranında hem öğretim sürecindeki eşitsizliklerden hem de uygulama boyutundaki yetersizliğin ve %13,5 oranında internet sorunlarına ilişkin olumsuzlukların olduğunu belirtilmiştir. Sorunların belli bir çoğunluğunun yazılım programından kaynaklı olduğu da görülmektedir. Ayrıca gereksiz kurallar (%17,3), ders programlarındaki düzensizlikler (%13,3), sınıf içi uyumsuzluklar (%12), yönetim sorunları (10,7) gibi durumlar da yüz yüze eğitimin negatif yönleri olarak değerlendirilmiştir. Bazı ifadeler şu şekildedir:

İ3: "Yüz yüze eğitim ile internet üzerinden eğitimin en önemli olumsuz yanı uzaktan eğitimde öğrenci-öğrenci ve öğrenci öğretmen etkileşiminin olmayışıdır, bu sistemin en zayıf yanı olmaktadır. Kırsal kesimde olan arkadaşlarımız illaki olacak, kırsal bölgelerde internete girebilmenin hâlâ bir sorun olması, yüz yüze eğitim sisteminde olduğu gibi sınıf arkadaşlarımızla birlikteliğimiz, grup bilinci gelişimi ve kültürel etkileşimi, bazı psikolojik ve sosyolojik unsurları sağlayamayacağız. Kişisel anlamda öğrenme motivasyonumda düşüklük olacaktır. Uzaktan eğitim bize maliyet avantajı, zaman ve mekan avantajı, teknoloji avantajı sağlar. Fakat yüz yüze eğitim ise basılı materyaller yani kitaplardan yaralanmamızı sağlıyor, bizim bir konu hakkında anlamadığımız noktaları hemen anında arkadaşlarımıza öğretmenlerimize sorabiliyor, tartışma ve deneyimlerinden yararlanabiliyoruz."

F5: "Öğrencilerin katılımını ve motivasyonunu sağlamak, öğrenmeyi takip etmek, öğrencilere uzaktan destek olmak için öğretmenlerin farklı yöntemleri kullanması ve daha fazla çaba harcaması gerekir. Farklı öğrencilerin ihtiyaçlarına göre öğretimi düzenlemek sınıf ortamında bile oldukça zorken uzaktan öğretimde daha da zordur. Öğretmenin dersi anlatırken kullandığı materyaller, dersi daha verimli kılıyordu. Bütün bunlar öğretmen-öğrenci ilişkisini olumlu etkiliyordu. Hem kendi başına dersi dinlemeye ve anlamaya çalışması, evdeki rahatlık, mevcut durumdaki virüsün yarattığı stres öğrencide isteksizlik durumunu doğurmuştur."

Uzaktan Öğretim Sürecinin Öğretmen-Öğrenci İlişkileri Açısından Psikolojik Etkisi

Çoğunlukla öğretmen-öğrenci ilişkilerinin önemli olduğunu vurgulayan katılımcıların bu sürecin psikolojik etkisine ilişkin soruya verdikleri cevaplar Tablo 4'te görülmektedir. Uzaktan öğretimin öğrenciler üzerindeki psikolojik etki düzeyleri farklılık göstermiş olmasından dolayı Tablo 4'te bu durumun daha net görünebilmesi için öğretmen adaylarının cevapları dikkate alınarak sonuçlar üç düzeyde verilmiştir.

Tablo 4. Uzaktan Öğretim Sürecinin Öğretmen-Öğrenci İlişkileri Açısından Psikolojik Etkisi

<i>Tema: Psikolojik Etki</i>		<i>f</i>	<i>%</i>
Motivasyon	Düşük	38	84,5
	Orta	6	13,3
	Yüksek	1	2,2
Toplam		45	100
Zihinsel Hazırbulunuşluk	Düşük	29	64,4
	Orta	9	20
	Yüksek	7	15,6
Toplam		45	100
Duygusal Hazırbulunuşluk	Düşük	39	86,7
	Orta	4	8,9
	Yüksek	2	4,4
Toplam		45	100
Öğrenme İsteği	Düşük	27	60
	Orta	10	22,2
	Yüksek	8	17,8
Toplam		45	100
Aıştırma (ödev) Tekrar (öğrenme devamlılığı arzusu)	Düşük	33	73,3
	Orta	7	15,6
	Yüksek	5	11,1
Toplam		45	100
Stres İçinde Olma	Düşük	8	17,8
	Orta	11	24,4
	Yüksek	26	57,8
Toplam		45	100

Grup Olma Duygusu	Düşük	33	71,1
	Orta	9	17,8
	Yüksek	3	6,7
Toplam		45	100

Tablo 4'teki sonuçlar bize uzaktan öğretimin öğretmen öğrenci ilişkilerinde psikolojik açıdan derse motive olma (%84,5), duygusal anlamda hazırbulunuşluk düzeyleri (%86,7), ödev yapma ve dersi tekrar etme istekliliği (%73,3), grup olma duygusu (%71,1) ve öğrenme istekliliğinin (%60) düşük olduğunu göstermektedir. Bir de çoğunlukla süreçte yaşanan dijital sorunlardan dolayı kendilerini yüksek düzeyde stres altında hissettiklerini (%57,8) belirtmişlerdir. Bu orana orta düzeyde stres yaşadığını belirtenler ilave edildiğinde toplam %82,2 öğretmen adayının stres altında olduğu görülmektedir. Bu sonuç da öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun psikolojik açıdan stres yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Bu konuya ait ifadeler aşağıdaki gibidir:

R15: "Öğretmen ve öğrencilerin daha önce tecrübe etmedikleri bir sistem olduğu için psikolojik olarak olumsuz etkileyebilir. Öğrenci ve öğretmen arasında iletişim kopukluğu oluşacağı gibi geri dönüt almada sıkıntı oluşabilmektedir. Aynı zamanda öğrenciler iletişim ve sosyalleşme ihtiyacı hissedebileceğinden dolayı yalnızlık duygusu oluşmaktadır. Salgın süreci içinde evde bulunmak bunun verdiği rahatlık ve tembellik ödev ve konuları tekrar etme isteğimizi de yüksek derecede etkilemektedir. Kısaca internet üzerinden eğitim psikolojik olarak her açıdan olumsuz olmuştur."

T2: "Bizlerin bu süreçte hem öğretmenlerimizden hem de arkadaşlarımızdan ayrı kalmamız psikolojimizi olumsuz yönde etkileyebilmektedir. İnternetin gidip gelmesi, dersin verimli geçmediği durumlarda öğrencinin derse katılma isteğinin azalması gibi psikolojilere sebep oluyor. Düz anlatımdan ötürü dersi dinleme isteğinin azalması, nasıl olsa hoca görmüyor, nasıl olsa anlamıyorum deyip derste uyumaya veya başka şeyler ile ilgilenme, düşünme gibi durumlara kadar öğrenciyi de kötü bir psikolojiye sokuyor. Derslere yönelik motivasyon belli düzeyde sınırlı kalıyor. Özellikle de yapılan sınavlarda web sayfasına giriş yapamama, internetin kopması gibi durumlar yüksek stres içinde sınav olmamıza neden oluyor. Ayrıca bu sınavlarda herkesin dürüst olup olmadığına dair aklımızda oluşan sorular duygusal hazırbulunuşluk düzeyimizi de yüksek düzeyde etkilemektedir."

Uzaktan Öğretimden Beklentiler

Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının bir yıldır devam eden çevrim içi öğretim sürecinde kendilerini etkileyen faktörler doğrultusunda ne gibi beklentileri olduğuna dair görüşleri aşağıdaki Tablo 5'te görülmektedir. Bu soruya verilen cevaplarda da öğretmen adaylarının birden fazla talepte bulunmalarından dolayı toplam frekans değeri farklılık göstermektedir.

Tablo 5. Uzaktan Öğretime İlişkin Beklentileri

Tema: Öğrenci Beklentileri	f	%
Etkin internet ağı	25	18,6
Kendi kendine öğrenme becerisini geliştirecek ilgi çekici öğrenim kayıtları	22	16,3
Öğrenme merkezli, sonuç odaklı bir öğretim	20	14,9
Öğrenme fırsatlarındaki eşitsizlikleri giderme	18	13,3
Verilen ödevlerin makul düzeyde olması	13	9,7
Web sayfasının öğretim sürecini zenginleştirecek yazılımlar	10	7,4
Kapsamlı uzaktan öğrenme araçlarının geliştirilmesi	7	5,2
Sorunların olması durumunda öğrenciyi destek olma ve yol gösterme	6	4,4

Derslerin kalitesini sağlamak	5	3,8
Öğretmenlerin yeni öğretim yöntemlerine (dijital öğretime) uyum sağlaması	4	3
Uygulama toplulukları oluşturma	3	2,2
Öğretmen ihtiyaçlarına destek olma	2	1,4
Toplam	135	100

Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının en yüksek düzeyde etkin ve yaygın internet ağı bekledikleri görülmektedir. Süreçte öğrencilerin kendi sorumluluklarını alma becerisi göstererek düzenli bir plan çerçevesinde ders konularına ilişkin kendi kendine çalışma disiplini oluşturabilmeyi ve bunun için de çalışma isteklerini artıracak dikkat çekici materyallerin kullanılmasını beklediklerini (%16,3) ifade etmişlerdir. Özellikle de öğretmen adaylarına ait % 14,9'luk görüş ders içeriklerinin çok kapsamlı olmasından ziyade kolay öğrenilebilecek, hafızada kalıcılık sağlayan sonuç odaklı bir öğretim olmasını beklemektedir. Tablo 5 ayrıca en düşük oranda (%1,4) öğretmenlerinin eksikliklerinin tamamlanmasını, (%2,2) uygulama çalışmaları için grupların oluşturulmasını, öğretmenlerin internet kullanımına uyum sağlamasını ve ders kalitesinin artmasını arzuladıklarını belirtmişlerdir. Tüm bu beklentiler aslında uygulanan çevrim içi eğitim-öğretim etkinliklerinin daha verimli olmasına katkı sağlayacağını ortaya koymaktadır. Bu çerçevede belirtilen görüşlerden bazıları aşağıdaki gibidir.

M4: "Uzaktan öğretimden beklentilerimiz arasında öncelikle sistemin ve içeriğinin iyileştirilmesi gelmektedir. Bazı derslerin anlatılmasında sadece düz anlatım yeterli olmadığı için sistemdeki derslerin içindekilere ek olarak zenginleştirilmiş içerikler eklenmelidir. Bu doğrultuda konuların anlaşılmasının ve akılda kalıcılığının arttırılabilmesi için simülasyonlar ve videolar eklenmelidir. Öğretmen öğrencinin dersin içindeki konuyu daha iyi anlayacağını düşündüğü her yolu elinden geldiğince denemelidir. Sonuca göre de konuyu anlatmak için kendisine yeni bir yol haritası çizmelidir."

İ12: "Uzaktan eğitimden beklentilerim; daha kaliteli bir eğitimin olması, öğretimde kullanılacak materyal çeşidinin artması, öğrenciyi motive edici düzenlemelerin yapılması, öğrencilere ders dışında rehberlik etmek, her öğrenci ile eşit düzeyde ilgilenmek, konuya uygun olarak deney ya da etkinlik yapılması, öğrencilerin derse olan ilgilerinin arttırılması, yeterli donanımın sağlanması, her öğrenciye eşit yaklaşılması ve ilgilenilmesi, öğrenciye her zaman değerli olduğunun hissettirilmesi, ders esnasında öğrencilerin arkadaşlarıyla da iletişimde olabilmesi, öğrencilerin ders başarılarını arttıracak yeni yaklaşımların benimsenmesi, ders esnasında her öğrenciye eşit bir şekilde söz hakkının verilmesidir."

Salgın Sonrası İçin Yapılması Gerekenler

Çalışmaya ait son soru olan "Daha sonrası için yapılması gerekenler nelerdir?" ile salgının devam etmesi durumunda nelerin yapılabileceğine ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerini alırken Z kuşağı olarak adlandırılan gençlerin toplumsal bir sorun olan salgın karşısında buldukları duruma ilişkin çözüm odaklı düşüncelerini sağlamak amaçlanmıştır. Bu soruda da katılımcıların birden fazla görüş yazmalarından dolayı yine frekans sayısı farklılık göstermektedir.

Tablo 6. İnternette Öğretimin İlerisi İçin Yapılması Gerekenler

<i>Tema: Öneriler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Başarı, yetenek ve istekliliktir. (Deney ve deneme yollarını kullanma)	23	20,7
Sadece slayt sunumları (okuma) olmamalı	18	16,2
Değerlendirme sürecinde eşitsizliklere neden olan eksiklikleri giderme	16	14,4
Öğretmenlerin dijital ortamda alan bilgilerini yeterli düzeyde verebilmesi	14	12,6
Ders konuları ayrıntılı (kapsayıcı) olmak yerine içeriği (ana fikri) ele alınmalı	13	11,7
Var olan sistemde ne gibi yenilikler yapılabileceği düşünülmeli	12	10,9
Kişi bilgilerinin güvence altına alınması	8	7,2
İşe yarayan uygulamaların sürdürülebilirliğini sağlamak	7	6,3
Toplam	111	100

Tablo 6 incelendiğinde öğretmen adaylarının %20,7'si derslerde başarılı olmak ve bunu da hakkaniyetle elde etmeyi istediklerini belirtmişlerdir. Başarılı olabilmeleri için de yeteneklerini keşfetme, uygulama yapabilme imkanı verebilen (simülasyon veya oyun yazılım programları gibi hazırlanmış uygulama, ödev, araştırma, çizim vb.) programların geliştirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bunu %16,2 ile ders sunumlarında içeriğin bulmaca veya yapboz parçaları gibi düşünmeye ve hayal etmeye yönelik biçimde hazırlanması, ilginç sorular ve dikkat çekici olaylara yer verilmesine ilişkin önerilerin takip ettiği görülmektedir. Sınavlarda her öğretmen adayının kendi vicdanı ile baş başa kaldığı, bu durumun da adil olmayan sonuçlara neden olduğu bunun için de gerekli güvenliğin sağlanmasının önemli olduğunu (%14,4) ifade etmişlerdir. Diğer önerileri ise öğretmenlerin iyi bir program ve içerik düzenlemesi yapması, doğru olan uygulamaların devamlılığının sağlanması ve kişisel bilgilerinin de gizlilik esası çerçevesinde koruma altına alınmasıdır. Öğretmen adaylarının çözüm önerileri incelendiğinde önerilerinin çoğunlukla kullanılan sisteme ve öğretici konumunda bulunan öğretmenlere yönelik olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara ilişkin bazı görüşler aşağıdaki gibidir.

R13: "Bu süreçte iletişim yüz yüzedeki gibi olmadığı için öğrenci ve öğretmenler arası ilişkinin süreç içinde kopmaması için sistemde yapabileceğim yenilikleri düşünürdüm. Böylelikle sürecin aksamamasının önüne geçilmiş olunur. Gerekirse görev dağılım programları hazırlardım. Rehberlik çalışmalarını uzaktan da olsa devam ettirip bu süreçte rehberlik hocalarının da ders yapmasına yönelik çalışmalarda bulunurdum. Uzaktan da olsa belli periyotlarda öğrencilerin yeteneklerini geliştirmelerini sağlayacak aktiviteler düzenlerdim. Ayrıca, öğretmenlerin çevrim içi ortamda bilgilerini daha etkin olarak aktarabilmeleri için ilave yazılım programları geliştirdim. Tüm bunları yaparken sanal ortamın saldırıya açık olmasından dolayı mümkün olduğunca kişisel bilgilerin güvence altına alınmasını sağladım."

F11: "Öğretmen ve öğrencilerin sosyal ve duygusal açıdan desteklenmesi için çeşitli programlar ve eylem planları oluşturulmalıdır. Öğretmen ve öğrenciler böyle bir krizi daha önce hiç yaşamadılar ve bu kriz ortamında öğrencilere nasıl destek olacakları, uzaktan-sanal ortamda öğrencilerin öğrenmesi için neler yapabilecekleri konusunda öğrenmeye ihtiyaçları var. Özellikle sayısal alanların (fen, matematik, fizik, kimya vb.) bu süreçte daha dezavantajlı olduğu düşünülürse slayttan okunarak verilen dersler öğrencileri olumsuz etkilemektedir. Bunun yerine buluş yoluyla öğretim yöntemini aktif kullanmak daha etkili olacaktır. Bir de bu alanlardaki öğrencilerin başarılı olabilmesi yani iyi yetişebilmesi için dijital ortamda deneylerin ve denemelerin yapılabilmesine imkan veren programların desteğine ihtiyaç olacaktır."

Sonuç ve Öneriler

Dünya genelinde okulların kapatılması dünya öğrenci nüfusunun %91'inden fazlasını, yaklaşık 1,6 milyar öğrenciyi etkilemiştir (UNESCO, 2020). Değişen eğitim-öğretim uygulamasından en çok etkilenen öğrenciler ve öğretmenler olmuştur. Araştırmaya katılan öğretmen adayları, salgın döneminde değişen öğretim uygulamasının zaman ve iletişim faktörü açısından bir avantaj sağladığını fakat program ve öğretmen faktörü açısından da dezavantaj olduğunu belirterek özellikle ders süresi ve derse rahat katılım en olumlu; sınav uygulamaları ve öğretmenin süreçte pasif olmasını en olumsuz unsurlar olarak değerlendirmişlerdir. Adnan ve Anwar'ın (2020) yaptıkları araştırmada da fakülte öğrencilerinin çevrim içi uygulamaların zamanın etkili kullanılmasına katkı sağladığını fakat akademik faaliyetlere aktif katılım için eğitmen ve sınıf arkadaşları ile genellikle yüz yüze olmaları gerektiğini ve öğrencilerin %71,4'ünün geleneksel sınıfta öğrenmenin uzaktan eğitimden daha motive edici olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Devlet okulunda bulunan öğrenci ve öğretmenlerle yapılan bir diğer araştırmada süre avantajı fakat derse katılım dezavantajı olarak tespit edilmiştir (Başaran, Karaoğlu ve Şahin, 2020).

Uzaktan eğitim-öğretime ilişkin farklı alanlarda eğitim alan öğretmen adaylarının görüşleri değerlendirildiğinde öğretim sürecine, öğrenci, öğretmen, internet-materyal, değerlendirme (sınav), yönetim ve plan-program alt temaları altında öğrenme sürecine ilişkin en önemli sorunun uygulama etkinliklerinin sınırlılığı, kendi kendine öğrenme becerisi sorunu ve disiplinsizlik olduğu görülmektedir. Bu süreçte önemli unsur ise objektif ve önceden belirlenmiş standartlar çerçevesinde değerlendirmelerin yapılması ve tüm bu süreçte etkin olan sistemin düzenli işlemini ve sorunların giderilmesinden sorumlu olan yönetimin bir ekip olarak çalışması olduğu belirtilmiştir. Öğrenme yönetim sistemleri (Learning Management Systems - LMS) üniversiteler de dahil olmak üzere birçok okulda kullanılmaktadır. Türkiye'de Covid-19 salgını sırasında uzaktan eğitimi incelemeyi amaçlayan çalışmalarında Koçoğlu ve Tekdal (2020), uzaktan eğitimin erişilebilirlik, esneklik, popülerlik ve canlı sınıf eğitimi gibi özelliklerini olumlu olarak değerlendiren öğretmenlerin internet üzerinden uygulama yeterlik özelliklerini olumsuz olarak değerlendiklerini tespit etmiştir. Bu araştırmada da öğretmenlerin ders aktivitesi içerisinde farklı öğretim metotlarını kullanamadıklarını, ders planlama ve hazırlıklarının sınırlı; teknoloji kullanma, rehberlik yapma gibi konularda düşük düzeyde de olsa yetersiz olarak değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Farklı zaman dilimlerinde yapılan araştırma sonuçları da bu sonuçları desteklemektedir (Al-Samarraie, Teng, Alzahrani ve Alalwan, 2017; Demirci, Yamamoto ve Demiray, 2009; Kör ve Erbay, 2013). Lall ve Singh (2020) tarafından yapılan bir araştırmada öğrenciler uzaktan eğitimi tercih edeceklerini söylemelerine rağmen birbiri ile uyumlu eğitim faaliyetlerinin olmadığı ve iletişim eksikliğinin bulunması nedeniyle tatmin olmadıkları tespit edilmiştir.

Uzaktan öğretimin öğrenciye ev rahatlığını sağlaması, istediği zaman dersi izleyebiliyor olması; yol, yurt, beslenme, kırtasiye gibi masrafları ortadan kaldırmış olması yani ekonomik anlamda bir katkı sağlamış olması, zaman kaybını önlemesi açısından artılara sahip olduğu görülmektedir. Öğretmen adayları hem öğretim sürecinde eşitsizliklerin hem de uygulama boyutunda yetersizliklerin olduğunu aynı zamanda internet sorunlarının bulunduğunu belirtmişlerdir. Adnan ve Anwar (2020) çalışmalarında katılımcıların geleneksel öğrenimin çevrim içi öğrenmeye kıyasla daha etkili olduğu, az gelişmiş ülkelerde öğrencilerin büyük çoğunluğunun birtakım sorunlar nedeniyle internete erişemediği, öğrencilerin yüz yüze eğitimde akademik faaliyetlere daha aktif olarak katılabildiklerini ifade etmişlerdir. Literatürde benzer sonuçlara sahip çalışmalar bulunmaktadır (Arora ve Srinivasan, 2020; Barış ve Çankaya, 2016; Delaney, Jacob, Iedema, Winters ve Barton, 2004; Özköse, Arı ve Çakır, 2013). Araştırma sonuçları bu çalışmada da benzerdir. Bazı araştırmacılar, bu gibi sorunların öğretmen ve öğrencilerin eğitilmesiyle çözülebileceğini ifade etmiştir (Chakanyuka, Chiome ve Chabaya, 2008; Özköse vd., 2013). Lloyd, Byrne ve McCoy (2012) yaptıkları çalışmada bazı öğretmenlerin uzaktan eğitimin asla yüz yüze eğitim kadar etkili olamayacağını belirttikleri görülmüştür. Tüm bu sonuçlar aslında uzaktan eğitim uygulamalarının yüz yüze eğitime bir alternatif değil, onu tamamlayan bir eğitim teknolojisi uygulaması olarak görülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada, uzaktan öğretimin psikolojik açıdan öğretmen öğrenci ilişkilerinde derse motive olma, duygusal anlamda hazırbulunuşluk düzeyleri, ödev yapma ve dersi tekrar etme istekliliği, grup olma duygusu ve öğrenme istekliliğinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Adnan ve Anwar'ın (2020) yaptıkları çalışmada da sosyalleşme eksikliği, grup çalışması sorunları bu sürecin olumsuz yönü olarak değerlendirilmektedir. Erdoğan (2013) tarafından yapılmış olan çalışmada ise farklı olarak öğrencilerin çevrim içi öğrenme uygulamalarının öğrenci motivasyon ve doyumlarının yanı sıra başarı düzeyleri üzerinde de olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada öğretmenlerinin eksikliklerinin tamamlanması, uygulama çalışmaları için grupların oluşturulması, öğretmenlerin internet kullanımına uyum sağlaması ve ders kalitesinin artması gerektiği öğretmen adayları tarafından belirtilmiştir. Uzaktan eğitimin kalitesini etkileyen en önemli faktörlerden biri, öğrenme ve öğretme kaynaklarının ve materyallerinin niceliği ve kalitesidir. (Chao, Saj ve Tessier, 2006; Lloyd vd., 2012). Hebecci, Bertiz ve Alan'ın (2020) yaptığı araştırma sonuçları öğrencilerin dersler hakkında zıt görüşlere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bazı öğrenciler eğitim ve öğretimi başarılı bulurken bazı öğrenciler çeşitli nedenlerle dersleri başarısız bulmuşlardır. Üniversite ve Araştırma Laboratuvarı Değerlendirmeleri (UNIAR, 2020) kurumu tarafından yükseköğretim düzeyinde gerçekleştirilen araştırma ile öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. Salgın sürecinde eğitimdeki bu değişim ile önceki eğitim

uygulamalarına dönülmeyeceği ve süreç sonunda da uzaktan eğitim ve canlı ders formatının devam edeceği düşünülmektedir (Arora ve Srinivasan, 2020). Çünkü bu dünyanın gelecekteki eğitim için öngördüğü bir değişimdir. Bu değişimin başarılı olması için öğretmen ve öğrencilerin yeni okul anlayışı çerçevesinde kişisel sorumluluk almada “öz disiplin” ve “değerler eğitimi” çerçevesinde meslekî eğitimdeki akademik ders yükünün birçok ülkede uzaktan eğitim uygulaması ile azalacağı, dil derslerinde konuşma vb. bazı kazanımların sağlanmasında da uzaktan eğitimin daha etkili olacağı belirtilmektedir (Mishra vd., 2020).

Dünya ülkelerini etkisi altına alan kitlesel sorunlar karşısında ülkeler, varlıklarını devam ettirebilmek için yaşam kalitelerini ve toplumsal hizmetlerini en iyi şekilde yürütebilmenin yollarını arar. Salgın sürecinde ülkeler eğitim alanında hızlı bir şekilde çevrim içi eğitim-öğretime geçmişlerdir. Uygulamaların başlaması ile sorunlar da ortaya çıkmıştır. Burada önemli olan sorunları tespit ederek neler yapılması gerektiğine ilişkin çözümler üretmektir. Bu araştırmadan elde edilen veriler çerçevesinde aşağıda yer alan öneriler verilebilir.

1. Çevrim içi öğretimin dezavantajı olarak belirtilen uygulama programlarındaki ders çakışmaları, sınav uygulamaları, anlaşılabilirlik düzeyi, pratik kullanıma sahip olmaması, öğretmenlerin derse hazırlık, pasiflik, sıradan teknoloji kullanımındaki yetersizlik, bilgi kalitesi gibi unsurları avantaja dönüştürebilmek için hem program yazılımcıları hem de öğretmenlerin eksikliklerini tamamlayarak kendilerini hızlı bir şekilde geliştirmeli ve öğrenme odaklı davranışlar sergileyebilmelidirler. Bunun için gerekirse destek sağlanması uygun olacaktır.
2. Öğrenme sürecinde öğrencilerin kendi öğrenmelerini gerçekleştirmelerini sağlayacak sorumluluk ve disiplin içinde olmalarını sağlamak için öğretmenlerin derslerine gereken ciddiyeti vermesi ve önemsemesi yani hazırlıklı olması, belli bir plan içerisinde süreci yönetmesi öğrenciler için bir örnek oluşturacaktır. İnternet kullanımının yaygınlaşması ile öğrencilerin çoğunluğunun dijital ortamda sosyalleştiği söylenebilir. Fakat yüz yüze gerçekleştirilen iletişimin duygusal, sosyal, davranışsal gelişimleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu da unutulmamalıdır. Süreçte ülkenin her köşesinde bulunan öğrencilere kesintisiz bir internet hizmetinin sunulabiliyor olması ve gerekli materyallerin sağlanması eğitim sürecindeki eşitsizlikleri de ortadan kaldırması açısından önem taşımaktadır. Öğrencilerin değerlendirme sürecinde öncelikle dürüst bir şekilde öz değerlendirmelerini yapabilmeye becerisi kazanmaları ve çevrim içi yapılan sınavlara güven duygusunun kazandırılması da önem taşımaktadır.
3. Uzaktan öğretimin yüz yüze eğitime oranla daha fazla görünen olumsuzlukları genellikle ders sürecine ilişkin faktörlerle, öğrencinin kişisel gelişimini etkileyen faktörlerin

eksikliklerinden kaynaklandığı görülmektedir. Bu sorunların çözümü için öğretmenlerin süreçte daha aktif olmaları, duygu ve düşüncelerini ekrandan aktarabilmeleri ve öğrencilerini de anlayabilmeleri onları takip etmeleri, ara sıra soru sorarak veya sorulararak, bazen sorumluluk vererek, bazen düşüncelerini ifade etme fırsatı vererek sanal ortamda gerçek bir sınıf atmosferi oluşturulabilir.

4. Okullarda kullanılan Web sayfalarını düzenleyen sorumluların bir ekip hâlinde sayfanın daha güvenli ve kullanışlı olmasını sağlamalıdır. Bunun için olabilecek kişisel bilgi çalıntılarını önlemek için belirli periyotlarda düzenlemeler ve şifrelemeler yapılmalıdır.
5. Öğrenci ve öğretmenlerin ekran karşısında bulunmanın vermiş olduğu olumsuz psikolojik etkilerin en aza indirgenebilmesi için ekran karşısındaki öğrencinin de aktif olması sağlanmalıdır. Özellikle internet üzerinden kullandıkları birçok programla sıkılmadan vakit geçirdikleri bilinmektedir. Onların sıkılmadan zamanlarını harcadıkları uygulamalardan esinlenerek sistemde yeni uygulamalar tasarlanabilir. Yeni uygulamalar öğrencilerin motivasyonunu derse hazırbulunuşluk düzeylerini, streslerini, öğrenme isteklerini ve sanal ortamda grup olma duygularını olumlu yönde etkileyecektir.
6. Salgın sürecinin uzun sürmesi hâlinde bu yeni durumun bir yaşam biçimine dönüşmesi kaçınılmaz olacaktır. Bu süreçte kazanılan yeni alışkanlıklar hayatın rutini olmaya başlayacaktır. Bu açıdan araştırmaya katılan öğretmen adaylarının belirttiği gibi sistemde daha neler yapılabilir, eğitimler derslerinde nasıl daha verimli olabilir, değerlendirme biçiminde daha eşitlikçi ve adil, farklı uygulamalar yapılabilir mi, yeteneklerimizi keşfetme, alanlarımıza göre deneyler (uygulamalar) yapma, bunun için deneme yolları oluşturulabilir mi sorularına cevaplar bulunmalıdır.

Kaynaklar

- Adnan, M. & Anwar, K. (2020). Online learning amid the covid-19 pandemic: Students' perspectives. *Journal of Pedagogical Sociology and Psychology*, 2(1), 45-51. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED606496.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Akinbadewa, B. O. & Sofowora, O. A. (2020). The effectiveness of multimedia instructional learning packages in enhancing secondary school students' attitudes toward biology. *International Journal on Studies in Education*, 2(2), 1266-1281. doi: [10.46328/ijonse.19](https://doi.org/10.46328/ijonse.19)
- Albalawi, A. S. (2018). The effect of using flipped classroom in teaching calculus on students' achievement at University of Tabuk. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 4(1), 199-207. doi: [10.21890/ijres.383137](https://doi.org/10.21890/ijres.383137)

- Alcoforado, F. (2020). *The World after coronavirus*. <https://www.academia.edu/42549068/> sayfasından erişilmiştir.
- Alharthi, M. (2020). Students' attitudes toward the use of technology in online courses. *International Journal of Technology in Education (IJTE)*, 3(1), 14-23. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1264084.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Al-Husban, N. A. (2020). Critical thinking skills in asynchronous discussion forums: A case study. *International Journal of Technology in Education (IJTE)*, 3(2), 82-91. doi: [10.46328/ijte.v3i2.22](https://doi.org/10.46328/ijte.v3i2.22)
- Al-Samarraie, H., Teng, B. K., Alzahrani, A. I. & Alalwan, N. (2017). E-learning continuance satisfaction in higher education: A unified perspective from instructors and students. *Studies in Higher Education*, 43(11), 1-17. doi: [10.1080/03075079.2017.1298088](https://doi.org/10.1080/03075079.2017.1298088)
- Arora, A. K. & Srinivasan, R. (2020). Impact of pandemic COVID-19 on the teaching-learning process: A study of higher education teachers. *Prabandhan: Indian Journal of Management*, 13(4), 43-56. doi: [10.17010/pijom/2020/v13i4/151825](https://doi.org/10.17010/pijom/2020/v13i4/151825)
- Baggaley, J. (2008). Where did distance education go wrong? *Distance Education*, 29(1), 39-51. doi: [10.1080/01587910802004837](https://doi.org/10.1080/01587910802004837)
- Barış, M. F. & Çankaya, P. (2016). Akademik personelin uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri. *Journal of Human Sciences*, 13(1), 399-413. doi: [10.14687/ijhs.v13i1.3378](https://doi.org/10.14687/ijhs.v13i1.3378)
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E. & Şahin, E. (2020). Koronavirüs (covid-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 368-397. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1152012> sayfasından erişilmiştir.
- Basılaia, G. & Kvavadze, D. (2020). Transition to online education in schools during a SARS-CoV-2 coronavirus (COVID-19) pandemic in Georgia. *Pedagogical Research*, 5(4), 1-9.
- Bourouiba, L. (2020). Turbulent gas clouds and respiratory pathogen emissions: Potential implications for reducing transmission of COVID-19. *JAMA*, 323(18), 1837-1838. doi: [10.1001/jama.2020.4756](https://doi.org/10.1001/jama.2020.4756)
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2015). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Chakanyuka, S., Chiome, C. & Chabaya, O. (2008). *Staff-related factors contributing to quality in Open and Distance Learning*. Common Wealth of Learning: www.col.org/fpf6/fp/zzZW4431.doc sayfasından erişilmiştir.
- Chao, T., Saj, T. & Tessier, F. (2006). Establishing a quality review for online courses. *Educause Quarterly*, 29(3), 32-39. <https://eric.ed.gov/?id=EJ839306> sayfasından erişilmiştir.

- Christensen, L. B., Johnson, R. B. & Turner, L. A. (2015). *Araştırma yöntemleri desen ve analiz* (A. Aypay, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. Londra ve New York, NY: Routledge Falmer. doi: [10.1080/19415257.2011.643130](https://doi.org/10.1080/19415257.2011.643130)
- Collins, H., Glover, H., Myers, F. & Watson, M. (2016). *Automation in distance learning: An empirical study of unlearning and academic identity change linked to automation of student messaging within distance learning*. International Association for Development of the Information Society, Society (IADIS) University of Almeria, Almeria, Spain (Online) International Conference on e-Learning'de sunulmuş bildiri. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED571464.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Delaney, G., Jacob, S., Iedema, R., Winters, M. & Barton, M. (2004). Comparison of face_to_face and video conferenced multidisciplinary clinical meetings. *Australasian Radiology*, 48(4), 487-492. doi: [10.1111/j.1440-1673.2004.01349.x](https://doi.org/10.1111/j.1440-1673.2004.01349.x)
- Demirci, B. B., Yamamoto, G. T. & Demiray, U. (2009). *Türkiye'de e-öğrenme: Gelişmeler ve uygulamalar II*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları. https://www.researchgate.net/publication/235909633_TURKIYE'DE_EOGRENME_Gelismeler_ve_Uygulamalar_II sayfasından erişilmiştir.
- Erdoğan, B. (2013). *Çevrimiçi öğrenmede öğrenme yönetim sisteminin uygulanabilirliğinin öğrenci doyumu, motivasyonu ve başarısına etkisi*. (Doktora Tezi). <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/35361/TEZ.pdf?sequence=1> sayfasından erişilmiştir.
- Hall, D. & Knox, J. (2009). Issues in the education of TESOL teachers by distance education. *Distance Education*, 30(1), 63-85. doi: [10.1080/01587910902845964](https://doi.org/10.1080/01587910902845964)
- Harrison, T. R. & Lee, H. S. (2018). iPads in the mathematics classroom: Developing criteria for selecting appropriate learning apps. *International Journal of Education in Mathematics, Science and Technology (IJEMST)*, 6(2), 155-172. <https://ijemst.net/index.php/ijemst/article/view/207> sayfasından erişilmiştir.
- Hebecci, M. T., Bertiz, Y. & Alan, S. (2020). Investigation of views of students and teachers on distance education practices during the Coronavirus (COVID-19) Pandemic. *International Journal of Technology in Education and Science (IJTES)*, 4(4), 267-282. doi: [10.46328/ijtes.v4i4.113](https://doi.org/10.46328/ijtes.v4i4.113)
- Koçoğlu, E. & Egüz, Ş. (2019). Türkiye'de sosyal bilgiler eğitimine ilişkin alan eğitimcilerinin sorunsal tespitleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 27-38. doi: [10.33206/mjss.482523](https://doi.org/10.33206/mjss.482523)
- Koçoğlu, E. & Tekdal, D. (2020). Analysis of distance education activities conducted during COVID-19 pandemic. *Educational Research and Reviews*, 15(9), 536-554. doi: [10.5897/ERR2020.4033](https://doi.org/10.5897/ERR2020.4033)

- Kör, H. A. & Erbay, H. (2013). Comparison of the proficiency level of the course materials (animations, videos, simulations, e-books) used in distance education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 141, 854-860. doi: [10.1016/j.sbspro.2014.05.150](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.05.150)
- Lall, S. & Singh, N. (2020). COVID-19: Unmasking the new face of education. *International Journal of Research in Pharmaceutical Sciences*, 11(SPL1), 48-53. doi: [10.26452/ijrps.v11iSPL1.2122](https://doi.org/10.26452/ijrps.v11iSPL1.2122)
- Lloyd, S. A., Byrne, M. M. & McCoy, T. S. (2012). Faculty-perceived barriers of online education. *Journal of Online Learning and Teaching*, 8(1), 1-12. https://www.researchgate.net/publication/248701449_Faculty_perceived_barriers_to_online_education sayfasından erişilmiştir.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2. b.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Miller, D. C. (2002). *Handbook of reseach design and social measurement* (5. b.). Newbury Park: Sage Publications. doi: [10.4135/9781412984386](https://doi.org/10.4135/9781412984386)
- Mishra, L., Gupta, T. & Shree, A. (2020). Online teaching-learning in higher education during lockdown period of Covid-19 pandemic. *International Journal of Educational Research Open*, 1, 2666-3740. doi: [10.1016/j.ijedro.2020.100012](https://doi.org/10.1016/j.ijedro.2020.100012)
- Özköse, H., Arı, S. & Çakır, Ö. (2013). Uzaktan eğitim süreci için SWOT analizi. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5(41), 42-57. https://www.researchgate.net/publication/308983166_Uzaktan_Egitim_Sureci_icin_SWOT_Analizi sayfasından erişilmiştir.
- Sahu, P. (2020). Closure of universities due to coronavirus disease 2019 (COVID19): Impact on education and mental health of students and academic staff. *Cureus*, 2019(4), 4-9. doi: [10.7759/cureus.7541](https://doi.org/10.7759/cureus.7541)
- Seage, S. J. & Türegün, M. (2020). The effects of blended learning on STEM achievement of elementary school students. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 6(1), 133-140.
- Serhan, D. (2019). Web-based homework systems: Students' perceptions of course interaction and learning in mathematics. *International Journal on Social and Education Sciences*, 1(2), 57-62. <https://dergipark.org.tr/en/pub/epess/issue/48443/613672> sayfasından erişilmiştir.
- Sintema, E. J. (2020). Effect of COVID-19 on the performance of grade 12 students: Implications for STEM education. *Eurasia Journal of Mathematics, Scienceand Technology Education*, 16(7), 1-6.
- Thompson, V. L. & McDowell, Y. L. (2019). A case study comparing student experiences and success in an undergraduate course offered through online, blended, and face-to-face instruction. *International Journal of Education in Mathematics, Science and Technology*, 7(2), 116-136. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1212891.pdf> sayfasından erişilmiştir.

- UNESCO. (2020). Covid-19 Educational Disruption and Response. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse> sayfasından erişilmiştir.
- UNIAR. (2020). Covid-19 Döneminde Üniversitelerde Uzak Eğitim: Gençler Dersler Nasıl Gidiyor? <http://www.uni-ar.net> sayfasından erişilmiştir.
- WHO. (2020). Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)–1. https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200121-sitrep1-2019-ncov.pdf?sfvrsn=20a99c10_4 sayfasından erişilmiştir.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Zhong, R. (2020). *The coronavirus exposes education's digital divide*. New York Times: <https://www.nytimes.com/2020/03/17/technology/china-schools-coronavirus.html> sayfasından erişilmiştir.

Extended Summary

The aim of the research is to structure education correctly during the epidemic process and to evaluate the existing online teaching studies with teacher candidates opinions.

The phenomenology method, one of the qualitative research models, was used in the research that aims to determine the views of teacher candidates on educational activities during the epidemic process. This research method was chosen by focusing on the experiences of pre-service teachers and to determine what these experiences mean to them. The research group consists of a total of 45 teacher candidates, 28 women and 17 men, studying in different departments of the education faculty of Gazi University. Purposive sampling, one of the non-random sampling methods, was used in the study. The data was collected with a semi-structured interview form prepared in accordance with the purpose of the research. The research was conducted in the fall semester of 2019-2020. The participants answered the questions in the semi-structured interview form in written form in an interactive environment. The data obtained in the research were analyzed with the content analysis method, which is frequently used in qualitative research methods.

As a result of the research, pre-service teachers stated that this new educational practice brought about by the epidemic is important in terms of eliminating time loss. They stated that while this new school understanding only contributes to the student in the cognitive dimension, it is insufficient in the social, psychological, psycho-motor, and emotional dimensions. In addition two students, revealed that it is a negative process for those who do not have self-learning skills and discipline. The positive effect of the sincere and sharing environment created by face-to-face teaching on students increases the success and learning level in the teaching process. However, it has been emphasized that it is important that distance education provides the comfort of home to the student,

that he/she can attend the lesson whenever he/she wants, and that it provides an economic contribution by eliminating the expenses such as transportation, accomodation, nutrition, and stationery. The pre-service teachers who participated in the research stated that they want an effective and widespread internet network, that they need to create the discipline that they can study the course subjects on their own within the framework of a regular plan and take responsibility in this regard. They also stated that they want to be successful in the courses within the framework of equity.

With the research carried out at the higher education level by the University and Research Laboratory Evaluations (UNIAR, 2020) institution, it has been determined that students experience problems related to distance education. When the literature is examined, it is seen that there are many studies that reveal similar results. In order to be successful, students suggested that programs that would reveal their talents, increase their motivation, and enable them to practice should be developed, key concepts, formulas, interesting questions, and remarkable events or examples should be explained in the course presentations, and the necessary security should be provided in the exams made for evaluation purposes. It has been determined that most of the teachers participating in the study of Koçoğlu and Tekdal (2020) have a negative opinion about their competence in applying over the internet. Similarly, the results of research conducted in different time periods support these results. In addition, it is seen that the participants criticize the uniform content and teacher-oriented traditional teaching practice. In this respect, as stated by the pre-service teachers who participated in the research, what can be done in the system, how can the trainers be more productive in their lessons can be done so that the assessments are more equitable and fair, answers should be found to the questions of whether activities can be created to enable students to discover their talents and make applications according to their fields.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve yazılı hale getirilmesinde sadece tek bir araştırmacı yer almıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde iki bilgisayar yazılım uzmanı ile biri Hacettepe Üniversitesi ve biri Gazi Üniversitesi'nden olmak üzere iki alan uzmanı öğretim üyesine sağladıkları katkılardan dolayı teşekkür ederim.

Çatışma Beyanı

Araştırmacının araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırma, Gazi Üniversitesi Etik Kurulunun 14.07.2020 tarih ve 07 sayılı onayı ile yürütülmüştür.